

שביעית

פ"ח מי"א בתוי"ט... ונראה דאותו תירוצ' וכו' ויהיו דברים הנאכלים, וזה לא שייך לגבי מלוגמא.

שם - ועל פירוש זה הקשה הראב"ד וכו', מילתא באפי נפשה היא, ואין זה המשך לתירוצו.

תרומות פי"א מ"ג ואין מקריבין ע"ג המזבח אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים, ובמדרש תנחומא (ריש פר' בהעלותך) איתא בזה"ל... ומרוב חיבתו בחר שמן זית זך כתית למאור, למאור ולא למנחות וכו' תדע שהרי כל המנחות לא נאמר בהן אלא ונתת עליה שמן, ובנר הדלקה כתיב שמן זית, ולא שאר שמנים, זך כתית למאור וכו' עכ"ל, ולכאורה המדרש פליג אמתני' דתרומות דשם תני' דאין מקריבין ע"ג המזבח אלא היוצא מן הזיתים, דהיינו רק שמן זית, ואילו במדרש משמע דאף משאר שמנים כשר.

תשובת הגאון ר' דב לנדו שליט"א -

ראיתי דברי המדרש, ולפז"ר נראה דט"ס נפלה שם [ועיין הקדמת המפרש עץ יוסף לענין הט"ס הרבים שנפלו במדרש תנחומא*] וכצ"ל (שינוי סדר התיבות) "ובנר הדלקה כתב שמן זית זך כתית למאור ולא שאר שמנים" [ולפי הכתוב לפנינו "זך כתית

למאור" בסוף, אין להם לתיבות אלו המשך דרשה ואין לזה טעם].

וקאי המדרש על האמור לעיל שם "ומרוב חיבתו בחר שמן זית זך כתית למאור ולא למנחות, ומותר מן הזית הראשון היה למנחות" ואתי כאן להוכיח דבר זה, מהא דבמנחות כתיב שמן סתם, ואמנם לענין דבעי שמן זית למנחות הוה סגי לזה בתיבת "שמן" סתם, דסתם שמן בתורה הוא שמן זית, אך זך לא מבעי, וכשרים למנחות כל שמנים אחרים הבאים מן הזית. ולשון "שאר שמנים" קאי אשאר שמנים שמן הזית [ועיין לשון הגמ' במנחות פ"ו].

ומש"כ המדרש בתחילת הדברים "שחיבב הקב"ה שמן זית יותר מכל השמנים בנר ובהדלקה" אף דבמנחות נמי כן הוא דבעי שמן זית, אך כיון שלא שינה ולא שילש שם, וגם לא נאמר בו שיהא שמן זית זך, אין לנו א"כ ראיה לחיוב, אלא דין וגזה"כ הוא דבעי למנחות שמן זית, וכשאר הלכות ודיני הקרבנות לפרטיהם, אך כאן בהדלקה חזינו בכתוב חכוב דשמן זית.

ועדיף כך להגיה במדרש (וגם אין זו הגהה יתרה אלא חילוף סדר התיבות בלבד. (וגם נראה מוכח מהלשון) מאשר לחדש שיטה חדשה מחודשת במדרש דלא כמתני' (וצ"ע בשאר המדרשים) עכ"ל.

(*) וע"ע מהר"ץ חיות מגילה כ"ג.

תשובת הרה"ג ר' חיים מאיר שטינברג שליט"א

בדבר שאלתך דבתרומות יא-ג תנן ואין מקריבין ע"ג המזבח אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים, ואילו בתנחומא ר"פ בהעלותך מבואר דשמן זית נבחר רק למאור, ואילו מנחות א"צ דוקא שמן זית.

הנה מד' המדרש הנו' כבר העיר הגרי"פ פרלא בבי' על סה"מ לרס"ג ח"ג ריש פ' ס"ג, אלא דלא הביא את ד' המשנה בתרומות, אלא דהרמב"ם בהקדמת פיה"מ למנחות כ' דהשמן האמור במנחות הוא שמן זית. והוסיף להעיר דבהלכותיו לא נזכר כלל בשום מקום דבעינן שמן זית למנחות, וכד' המדרש הנ"ל.

והנה הרמב"ם בפיה"מ לתרומות שם כ' להדיא דכוונת המשנה למנחות, וכ"כ הר"ש והרע"ב שם. ונמצא לפ"ז דמוכח במשנה דשמן מנחות - שמן זית. אך לולי דבריהם י"ל בהמשנה שם דלא איירי במנחות כאשר ית', כדי שלא יסתרו ד' המשנה לד' המדרש הנו'.

דהנה במשך חכמה פ' בראשית ד-ג מביא ירוש' דדבש מיקרי פירות כמו תמרים, ולכן הקב"ה לא קיבל את מנחת קין שהביא פירות ונאמר דבש לא תקטירו. וכי' כגדר איסור הקטרת דבש כי לא בחר השם בהקרבן כי אם בהשתתף מעשה אדם בזה, כמו בע"ח שהאדם טורח בטפולו וגדולו, לכן אסרה תורה מחוסר זמן, שכיון שנוולד והוא נגמר מהטבע בלכד לא ירצה, וכן הפרי כיון שגדולו נגמר מהטבע בלא מעשה האדם לא ירצה כו', לכן לא ירצה למחה רק סולת חטים

או גרש כרמל שנשתתף מעשה אדם, וכן יין ושמן שהכל בא במעשה האדם, ודובשא דתמרי ושאר פירות המשקין היוצאין לא חשיבי כו' דמברכין עליהם שהכל כו'.

מבואר מד' דלקרבן ירצה רק דבר שנשתתף האדם בפעלו, והוא חשוב בפ"ע, ולכן שמן זית ויין ענבים הוא דבר חשוב בפ"ע שאומרים עליו ברכה בפ"ע, ונשתתף בו מעשה אדם, משא"כ שאר שמנים דאמנם נשתתף בו מעשה אדם - אך לא חשוב בפ"ע דברכתו שהכל.

ובמשך חכמה החדש מהדו' ידידי הר"ח דומב, מובא דהק' ע"ז דהא בין סממני הקטורת יש מינים דמובאים כמות שהן, בלא מעשה אדם, ומ"ש. ומובא שם תי' בשמו דכוונת המשך חכמה היא רק כאשר הדבר קרב בפ"ע, דהיינו אם אדם מביא לקרבן פרי או דבש פרי בפ"ע, הרי אין בזה פעולת אדם - ולא ירצה. אבל שאני קטורת דאף שיש בה מינים דאין בהן מעשה אדם, אבל הם קרבים עם מינים אחרים שהיה בהן פעולת אדם - נמצא דבקטורת יש פעולת אדם, וכזה לא מיירי.

ולפ"ז י"ל דכוונת המשנה בתרומות היא ע"פ המשך חכמה דלא קרב למזבח בפ"ע אלא היוצא מזיתים וענבים הואיל ובעינן שיהיה בקרבן מעשה אדם ושיהיה חשוב, וזה שייך רק בשמן זית דיש בו מעשה אדם וחשוב בפ"ע וכן יין מענבים. אבל כ"ז אם באנו להקריב שמן ויין בפ"ע, אבל כאשר מערכים שמן במנחה - י"ל דא"צ דיהיה להשמן חשיבות ב"ע, שהרי הוא קרב עם הסולת שהוא עצמו דבר חשוב, ולכן גם שמן אחר הוא ראוי למנחות כד' המדרש.